

Initialen van D.F. van Heyst.

Romantische Werken van J. J. Cremer. Compleet in nagenoeg zestig afleveringen of twaalf deelen van ongeveer 300 blz. à f 1.50 het deel. Aflev. 1—50. Leiden, D. Noothoven van Goor. 1880.

De volledige uitgave van Cremer's romantische werken, door wijlen den Heer P. van Santen begonnen en door den Heer D. Noothoven van Goor voortgezet, nadert hare voltooiing. Als het de eerste maal ware dat ik er de aandacht mijner lezers op vestigde, dan zou het wel wat laat mogen heeten. Maar dit is zoo niet. Een paar jaar geleden heb ik zelfs in dit tijdschrift eene biographische schets met portret van den gevierden schrijver geplaatst en zeide toen het een en ander omtrent zijne voornaamste werken. Het was daarbij mijn doel om vooral zijne groote populariteit in het licht te stellen en zeker zal wel nooit eene pleitrede meer algemeene instemming gevonden hebben dan deze. En zoo er nog een bewijs voor noodig was, is zijne populariteit niet opnieuw gebleken, toen eenige maanden geleden de treurmare van zijn overlijden door het land werd verspreid? Algemeen was de verslagenheid en het scheen of wij allen een goeden, hartelijken vriend hadden verloren. Weinige schrijvers zijn dan ook persoonlijk zoo zeer aan ons publiek bekend als Cremer. Het tegenwoordig geslacht heeft bijna zonder uitzondering hem een of meer voordrachten hooren houden en daardoor kunnen opmerken, hoe de schrijver als het ware geheel met zijne werken vereenzelvigd was. Juist door zijne voordracht wonnen de door hem geschetste tafe-

reelen zoo zeer aan kleur en relief, dat ze ons onuitwischbaar in het geheugen bleven.

Cremer's Over-Betuwsche novellen en groote romans zijn vroeger meer dan eens in het licht verschenen, doch de uitgave van welke wij hier melding maken is de eenige volledige, die er bestaat. Wat deze editie niet weinig aanbevelenswaardig maakt, is dat de schrijver zelf al wat er in voorkomt nog eerst aan een nauwkeurige correctie of liever herziening heeft onderworpen. Hij heeft „de moeielijke taak aanvaard en het snoeimes zeer krachtig ter hand genomen; en thans” (zoo zegt hij verder in zijne voorrede voor het eerste deel) „ofschoon gaarne erkennend, dat het zwakke geenszins gespierd, of het verouderde nieuw is geworden, zoo heb ik toch rust bij de gedaachte, dat na mijn dood geen brave vriend de lastige taak voor mij zal behoeven op zich te nemen, terwijl ik er mij in verheug dat mijne werken nu zijn geworden: zoo goed als ik ze geven kon.”

Dus niet alleen in volledigheid maar ook in zuiverheid van taal en stijl overtreft deze uitgaaf al de vroegere. Allen die de letterkunde beoefenen zullen weten hoe men meestal na verloop van jaren veel te berispen heeft in hetgeen men vroeger schreef. Niet altijd is men echter in de gelegenheid de noodige wijzigingen en verbeteringen aan te brengen, hoe zeer men dit ook wenschen zou. Voor het grootste gedeelte is dit echter hier geschied en het zal alleen bij de twee laatste deelen zijn, dat de dood den schrijver verhinderd heeft zijn taak geheel te voltooien. De nieuwste geschriften zullen echter de beschavende hand wel het minst noodig hebben.

De prijs dezer uitgave mag zeer goedkoop heeten. Een deel van tussehen de 200 en 300 zeer compres gedrukte bladzijden voor f 1.50 is niet te duur. Thans betaalt men b.v. voor den compleeten roman van „Dokter Helmond en zijn vrouw” uit twee deelen bestaande f 3.—, terwijl die vroeger stellig wel het dubbele van dien prijs kostte.

Het eerste deel dezer editie bevat de Over-Betuwsche novellen, zooals: „Wiege-Mis”; „De Rechte Jozef”, enz., en vijf verhalen onder den gezamenlijken titel: „Een reisgezelschap.”

In het tweede deel vindt men de vroeger afzonderlijk uitgegeven „Arme Samuel” en de kleinere verhalen: „Een winternacht”;

„Kees Springer in de kerk”; „Kees Springer buiten de kerk”; „Een dag in de residentie” enz.

Behalve de kleine vertellingen hier en daar in Jaarboekjes verspreid geweest, bevat het derde deel onder den titel van: „Fabriekskind en Werkman” de romantische en daardoor zoo hoogst welsprekende pleitredenen, waarmede Cremer zich het lot der fabriekskinderen en arbeiders heeft aangetrokken.

Het vierde deel is gewijd aan het eerste romantische verhaal van meerdere uitgebreidheid (en tevens den allereersten letterarbeid des schrijvers): „de lalie van 's Gravenhage”; en zijne twee tooneelstukken: „Boer en Edelman” en „Emma Berthold.”

De roman „Daniel Sils” neemt het geheele vijfde deel in.

„Anna Rooze” wordt ons in het zesde en zevende deel aangeboden. (Deze roman werd vroeger, zooals men weet, in drie deelen uitgegeven.)

Deel acht en negen geven ons: „Dokter Helmond en zijn vrouw” en het tiende deel brengt ons met „Hanna de Freule” in kennis. Met nog twee deelen zal de uitgave geheel compleet zijn.

Het eerste deel is met een zeer fraai photographisch portret van den schrijver versierd, terwijl aan de drie duizend eerste in teekenaars een der prachtige staalgravures naar schilderijen van Jozef Israëls „Huislijk leed” en „Na den Storm” naar keuze wordt aangeboden met het recht om de pendant voor den geringen prijs van f 7.50 er bij te koopen. Beide gravures, van welke de eerste mij werd toegezonden, hebben eene handelswaarde van f 20.

Na het voorafgaande zal elke verdere aanbeveling dezer uitgave overbodig zijn. Er zijn schrijvers die men koopt en niet leest; dat zijn zij die zich nooit eigenlijke populariteit hebben verworven, maar voor wier gaven men zooveel eerbied koestert, dat men als fatsoenlijk man meent ze te moeten bezitten. Ook zijn er schrijvers die men leest en niet koopt; dat zijn romanschrijvers wier verhalen men doorvliegt om het eind te weten en te ontdekken „of ze elkaar krijgen”. Heeft men eenmaal zijne nieuwsgierigheid voldaan dan denkt men er niet aan, die boeken nog eens te lezen. Cremer daarentegen wordt gelezen en gekocht omdat zijne kracht voornamelijk bestaat in het schetsen van kenrige, aan de natuur ontleende tafereeltjes, met welke men gaarne bij herhaling kennis maakt. Die eigenschap, we hebben het vroeger reeds gezegd, heeft

hij met van Lennep gemeen, en die eigenschap verschaft ook aan de uitgevers den meest zekeren waarborg van bij hunne onderneming wèl te zullen slagen.

Leiden, Dec. 1880.

D. F. v. H.